

Proiect realizat cu sprijinul Municipiului Baia Mare

Municipiul Baia Mare

ASOCIAȚIA PENTRU CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE
„SF. CONSTANTIN BRÂNCOVEANU” în parteneriat cu

Eroii

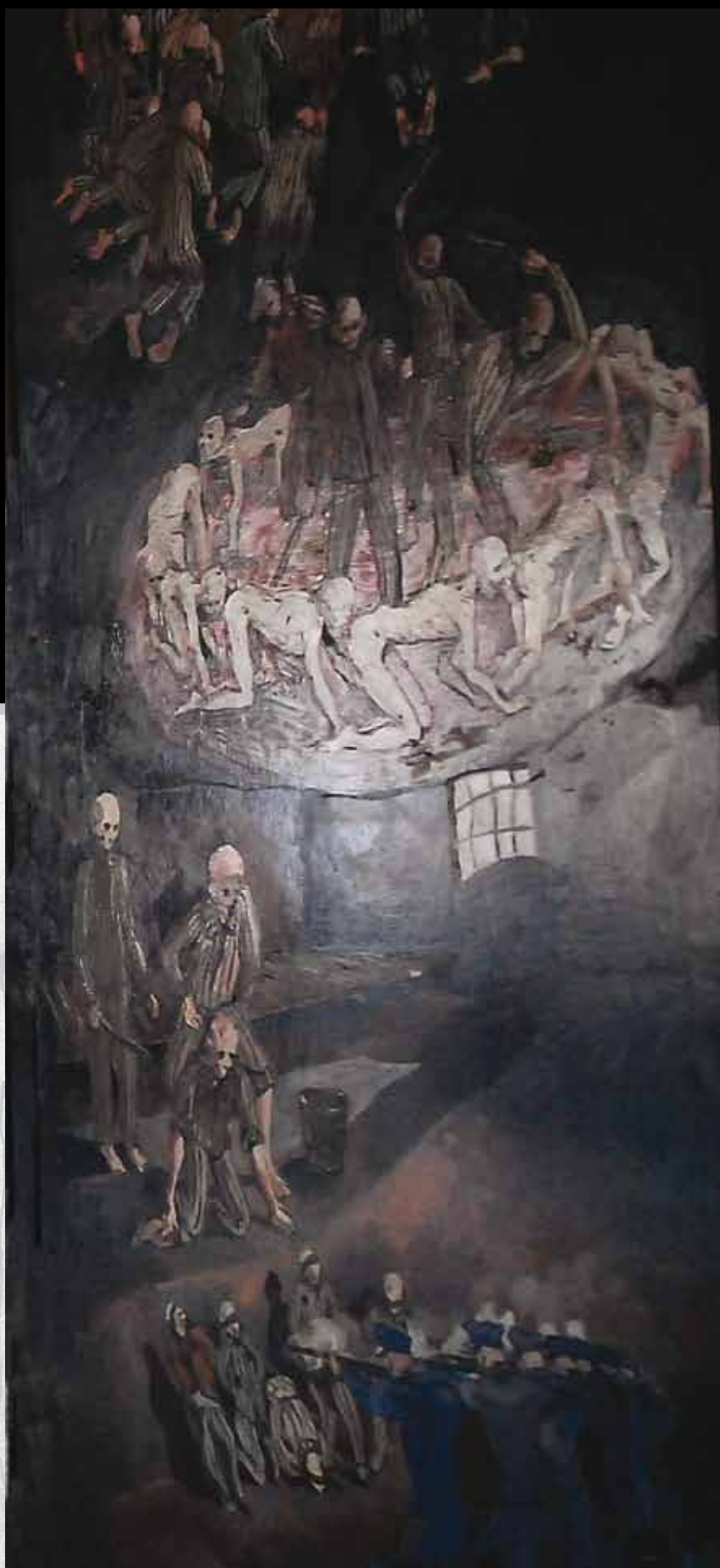
NR. 39 - mai 2015

REZISTENȚEI ANTICOMUNISTE

Reeducările comuniste

Rezistenței
anticomuniste

„Cea mai teribilă barbarie a lumii contemporane”

„Ceea ce n-a ajuns însă - și încă - la cunoștința tuturor este că în Arhipelagul românesc a existat o insulă a ororii absolute, cum alta n-a mai fost în întreaga geografie penitenciară comunistă: închisoarea de la Pitești”

- Virgil Ierunca,
Fenomenul Pitești

Alexandr Soljenițin - laureat al Premiului Nobel pentru Literatură în 1970 - considera că experimentul de la Pitești este „cea mai teribilă barbarie a lumii contemporane”. Istoricul François Furet, membru al Academiei Franceze, considera Fenomenul Pitești ca „una dintre cele mai cumplite experiențe de deumanizare pe care le-a cunoscut epoca noastră”.

În anii 1949-1951, distrugerea elitelor societății era pe cale de a se împlini: intelectualii, diplomații, preoții, militarii, magistrații, polițiștii, oamenii politici ai vechiului „regim burghez - moșieresc” erau în închisori, țăranii cei mai gospodari erau deportați în coloniile de muncă forțată. Tuturor împreună și fiecare în parte li se aplica eticheta de „dușman al

Reeducarea de la

PITEȘTI

(1949 - 1951)

Victimele sunt transformate în călăi, deținuții sunt torturați chiar de prietenii lor, de colegii lor de suferință.

Scopul: „reeducarea” prin distrugerea fizică și psihică, transformarea tinerilor în atei, în delatori ai prietenilor lor.

poporului”. Mai rămăseseră tinerii, o forță socială imprevizibilă și care trebuia să fie anihilată. Pentru ei a fost inventat experimentul de la Pitești, denumit de Securitate „reeducare”. Metodele cele mai barbare de tortură psihică au fost aplicate asupra tinerilor deținuți „recalcitranți”, cu scopul de a-i face să se umilească reciproc, să se maltrateze (fizic și psihic) reciproc. Victimele sunt transformate în călăi, deținuții sunt torturați chiar de prietenii lor, de colegii lor de suferință. Scopul: „reeducarea” prin distrugerea fizică și psihică, transformarea tinerilor în atei, în delatori ai prietenilor lor.

Exemple de torturi psihice:

a). În noaptea Paștelui, deținuții care refuzau să-și facă „autodemascarea” totală (să spună tot ce se presupunea că n-au declarat în timpul anchetelor la Securitate) sunt împărtașiți cu materii fecale;

b). Cei bănuți că încă ascund informații despre participanți la acțiuni anticomuniste, sunt băgați de torționari cu capul în tinete cu urină;

c). Deținuții sunt forțați să scuipe în gură pe șeful lor de luptă anticomunistă, pentru a-l face să se răzbune, „demascându-i”;

d). În ziua de Crăciun, un deținut este forțat să se așeze pe tinetă pentru a simboliza nașterea lui Isus; ceilalți deținuți politici sunt forțați să stea în genunchi și să i se închine.

„Imaginația delirantă a lui Țurcanu (N.R.: șeful torționarilor) se dezlănțuia mai ales atunci când avea de-a face cu studenți care credeau în Dumnezeu și se străduiau să nu se renege. Astfel, unii erau „botezați” în fiecare dimineață: scufundați cu capul în hârdăul cu urină și materii fecale, în timp ce ceilalți în jur psalmodiau formula botezului. Acesta dura până

ce conținutul făcea bulbuci. Când deținutul recalcitrant era pe punctul de a se îneca, era scos, i se dădea un scurt răgaz să respire, apoi era scufundat din nou. Unul dintre acești „botezați” căruia i se aplicase sistematic tortura, ajunsese la un automatism care l-a ținut vreo două luni de zile: mergea în fiecare dimineață și-și băga singur capul în hârdău, spre hazul reeducatorilor” - Virgil Ierunca, Fenomenul Pitești.

În final, majoritatea celor „reeducați” ajungeau să recunoască faptul că merită orice înjosire și că nu se pot reabilita decât parțial, devenind ei înșiși torționarii noilor veniți. La cea mai mică ezitare, erau din nou supuși torturilor.

Această operație diabolică de depersonalizare și de asasinat moral s-a desfășurat cu începere din decembrie 1949 în penitenciarul Pitești, continuând apoi, cu o putere mai scăzută, în penitenciarele Gherla și Târgu Ocna. Experimentul de la Pitești este considerat un unicat în panoplia mijloacelor de distrugere în masă a personalității umane.

„Cornel Luca, călărit zi și noapte, a fost obligat să înghită o mare cantitate de sare (saramură) și împiedicat să bea apă. Reacțiile anatomo - fiziologice au fost cumplite. Întreaga mucoasă bucală i-a devenit o rană. Setea e mult mai chinuitoare decât foamea, e de-a dreptul înnebunitoare. Forțat să bea urină, a făcut-o cu greu. Ar fi făcut-o, acum, din proprie inițiativă dar nu-l lăsa nimeni. În timp ce spăla tینeta, la WC, a supt apă din cârpă. A fost văzut, a fost demascat, a fost bătut crunt și obligat să înghită încă o cantitate de saramură, așa ca să învețe minte”.

Viorel Gheorghiuță, „Et ego. Sărata – Pitești – Gherla - Aiud Scurtă istorie a devenirii mele”, Editura Marineasa, Timișoara, 1994, p.154.

„Cu o furie de nedescris au început să-l lovească, și cu pumnii, și cu ciomegele, și cu picioarele și să-l arunce de la unul la celălalt, până când nenorocitul, plin de sânge, a căzut aproape în nesimțire și nu s-a mai putut ridica. După ce i-au mai tras câteva picioare în cap, l-au luat doi și l-au zvârlit pe prici, silindu-l să stea cu mâinile în buzunare și cu capul în jos, cum se dăduse porunca. A urmat altul, și apoi altul, ca într-o horă drăcească menită să nimicească și ultima picătură de rezistență fizică și morală a celor care intrau în jocul lor turbat”.

Justin Ștefan Paven, Infernul Pitești, în Memoria, nr.22, p.66.

Se regizau și scenete sexuale, la ordinul lui Țurcanu. În Vinerea Mare, el împarte rolurile: „asinul” e felat de „Maria Magdalena”, „Iosif” sodomizează „asinul”, care la rândul lui stă cu botul în poalele „preacurvei fecioare Maria”, sodomizată concomitent de „Iisus”. Reeducații, în frunte cu Țurcanu, manifestau o plăcere drăcească în a batjocori pe cei mai credincioși, poreclii „misticii”. Asemenea scene aveau un efect teribil asupra victimelor, care găseau, de regulă, singurul sprijin în credință. Or, după participarea la liturghiile negre, întreaga lor credință era zguduită din temelii (...)” - din studiul lui Alin Mureșan „Reeducarea prin tortură”, Memoria, nr. 4/2006

„În așa-zisa acțiune de depersonalizare, studenții erau obligați, prin torturi permanente, inimaginabile, să trădeze pe cele mai scumpe ființe: Dumnezeu, proprii părinți, frați, surori și prieteni. Ei au fost constrânși să bea urină și să mănânce fecale! Omul era astfel nimicit. Dezgustat de slăbiciunea sa, el nu se va mai putea redresa niciodată în fața propriei conștiințe. Durerile erau peste puterile de rezistență a ființei umane”

Eugen Măgirescu, Moara dracilor. Amintiri din închisoarea de la Pitești, Editura Fronde, Alba-Iulia - Paris, 1994, p.6

„Reeducarea avea patru etape, fiecare reprezentând câte o „bolgie” specializată. Prima, demascarea externă, consta în obligativitatea victimei de a deconspira ceea ce tănuise la ancheta oficială. Torționarul avea, în această etapă, funcția unui duhovnic „negru”, spovedania victimei trebuind să fie o inventariere a unor culpe politice apte să satisfacă auditoriul. Cea de-a doua etapă, demascarea internă, consta în denunțarea

celor care-i facilitaseră victimei viața în detenție. A treia etapă, cea mai atroce, demascarea morală publică, era pusă sub semnul patologicului, căci victimele trebuiau să blasfemieze (masochist, autoflagelator și cu o voluptate disperată) valori - tabú (precum familia sau Dumnezeu); cea de-a treia etapă desăvârșește decăderea umana, fiind o groapă comuna în care trebuia aruncat și renegat trecutul, „haznaua libidourilor

„Spectacolele pe teme religioase, liturghii negre puse în scenă de Paști ori de Crăciun, îi îngrozeau pe deținuți. În asemenea ocazii, cel mai mult aveau de suferit studenții la Teologie, costumați în „Hristoși”, îmbrăcați în sutane și partrafire mânjite de fecale. Ei erau puși să facă „împărțășanii” cu urină și fecale, iar în loc de cruce li se confecționa un falus din săpun, pe care toți ceilalți erau obligați să îl sărute. De pe margine erau interpretate cântece bisericesti cu texte scabroase, în care locurile comune erau insultarea lui Iisus și a Fecioarei Maria, uneori deținuții fiind dezbrăcați la pielea goală...” - Alin Mureșan, Pitești, „Cronica unei sinucideri asistate” - Editura Polirom, 2007.

„...m-au dezbrăcat, mi-au băgat în gură, cu coada lingurii, obielele murdare, umplându-mă de sânge, mi-au legat cu o funie mâinile la spate și cu altă funie picioarele. Ce a urmat nu se poate descrie... bătaie în cap, pentru îndobitocire; bătaie în față, pentru desfigurare; mii de lovituri în spate, sub coaste, în plex, în tălpi. Zeci de leșinuri și iar de la capăt, ore întregi, iar ochiul de vizetă veghea, veghea mereu. Mi-au zdrobit oasele, plămâni, ficatul, jucau încălțați pe oasele mele, pe plămâni mei” - Eugen Măgirescu, Moara dracilor, în Memoria nr.13, p.38.

Note bibliografice

<http://www.experimentulpitesti.org>
<http://www.fenomenulpitesti.org>

refulate”, cum o numește Marcel Petrișor (Fortul 13 Jilava). Cea de-a patra etapă făcea trecerea de la condiția de victimă la cea de călău, proaspătul reeducat trebuind să fie apt să conducă demonstrativ procesul de reeducare al celui mai bun camarad din celulă, pe care îl va tortura exemplar. Referindu-se la această coabitare victimă - călău în aceeași făptură, Mihai Rădulescu propune conceptul de „complex Țurcanu” - Ruxandra Cesereanu - Reeducarea prin tortură a studenților din închisoarea Pitești (1949-1952)

**EUGEN
ȚURCANU,
călăul
de la Pitești**

Eugen Țurcanu s-a născut în ziua de 8 iulie 1925, în localitatea Păltiniș, județul Suceava, deși el mărturisea că este din localitatea Câmpulung Moldovenesc. Familia sa era una destul de numeroasă, părinții săi având șase copii. Țurcanu s-a căsătorit cu fiica unui avocat din regiune. După data de 23 august 1944, se crede că Țurcanu s-a înscris în Partidul Muncitoresc Român, un partid favorabil noilor idei comuniste. Vreme de trei ani, el va studia la Facultatea de Drept din Iași, ocupând chiar și o funcție în conducerea comunistă locală. În data de 25 iunie 1948, el va fi arestat, iar în ziua de 5 februarie 1949, comisia Tribunalului Militar din Iași îl va condamna la șapte ani de închisoare, pentru „activitate legionară”. În închisoarea din Suceava, studentul Țurcanu se va împrieteni cu Alexandru Bogdanovici, care, sfătuit de tatăl său, a înaintat conducerii comuniste o cerere specială, prin care solicita eliberarea, în urma făgăduinței de a renunța la orice implicare politică potrivnică statului și de a înființa „Organizația Deținuților cu Convingeri Comuniste”. În câteva luni, în data de 22 aprilie 1949, studentul Eugen Țurcanu va fi transferat la Închisoarea din Pitești unde a luat imediat legătura cu conducerea peniten-

ciarului, devenind imediat informator. Toți cei care l-au cunoscut pe Țurcanu au mărturisit că „era un bărbat frumos, cu părul castaniu, spre blond, care, când se încrunta, te înspăimânta. Corpul, bine proporționat, părea corpul unui atlet de performanță. Când îți dădea un pumn sau o palmă, te doborâ la pământ. Când se enerva, era atât de crud, încât distrugea totul în calea lui, ca un ucigaș feroce. Mai era apoi și de o inteligență ieșită din comun și cu o memorie formidabilă. Era însă atât de satanizat, încât nu mai știai ce să crezi despre el”. Procesul numit „de reeducare” a fost unul înfiorător, pus la cale cu precizia unui ceas elvețian.

Pentru început, Țurcanu i-a identificat pe toți aceia care puteau constitui modele de urmat, vârfuri de rezistență și izvoare de încurajare pentru ceilalți. Mai apoi, toți aceștia vor fi izolați, în regim special, într-o margine a închisorii. Continuarea a fost satanică, grupul condus de Țurcanu având un singur țel, anume să-i facă pe deținuți să renege tot ce au mărturisit până atunci, familia, credința și neamul, și să îmbrățișeze cu toată puterea convingerile comuniste. Călăii vor avea asupra deținuților o libertate și o putere absolută.

GHERLA

Arhipelagul ororii

Reeducarea de tip Pitești din închisoarea Gherla a continuat până în februarie 1952, când au fost desființate ultimele camere de izolare; prin dispozitivul de reeducare au trecut între 500 și 1000 de deținuți. Violențele s-au soldat cu aproximativ 20 de morți.

La jumătatea anului 1950, când sunt transferate aici primele grupuri trecute prin reeducarea de la Pitești, închisoarea Gherla număra în jur de 1500 de deținuți. Aici erau încarcerate categoriile sociale: muncitori și țărani, iar din ordinul DGP au fost înființate două secții principale, una mecano-metalurgică și una de tâmplărie mecanică și manuală, fiecare având mai multe ateliere unde munceau prizonierii.

După succesul inițial înregistrat la Pitești, regimul a început să răspândească reeducarea și în alte centre de detenție, iar din motive ideologice - muncitorii și țărani fiind clasele sociale privilegiate de ideologia comunistă - Gherla a fost printre primele beneficiare ale acestei extinderi. Directorul închisorii, începând cu 1 februarie 1949, era Tiberiu Lazăr. Din primăvara anului 1949, ofițer politic a fost Dezideriu Iacob.

În perioada când Lazăr a fost director, bătaia era o practică curentă. De exemplu, în cea de-a doua zi de Paște a anului 1950, a organizat o bătaie comună a peste o sută de deținuți, în curtea închisorii:

„Deținuții indicați în aceste liste au fost adunați și scoși în curtea penitenciarului, unde Dl. Lazăr Tiberiu i-a aranjat în cerc, prin flanc[,] câte unul, dându-le ordin să meargă în pas alergător, dânsul aflându-se în mijlocul cercului.

Apoi, a dat ordin D-lui milițian Fulop Martin să-i aducă două ciomege, cu care se cărau ciuberele cu mâncare și a început să-i bată pe deținuți, care alergau în cerc, cu aceste ciomege, lovindu-i unde nimerea: peste spate, peste picioare, peste cap etc.

Deținuții care cădeau jos erau bătuți cu picioarele și obligați să se ridice și să continue să alerge. / Când Dl. Lazăr Tiberiu scăpa ciomagul din mână, Dl. Fulop Martin i-l dădea pe celălalt, pregătit în acest scop.”

- Alexandru Popa - Proces-Verbal de Interogatoriu, 25/08/1953, în Memorialul ororii, pp.210-211

Cei mai importanți informatori ai administrației, care pe viitor vor juca un rol important în acțiunea de la Gherla, dar care nu trecuseră prin cea inițială de la Pitești, erau Alexandru Matei, Octavian Grama, Constantin P. Ionescu și Cristian Paul Șerbănescu. Primul grup trecut prin reeducarea de la Pitești, numărând 70-80 de deținuți, a sosit la data de 7 iunie 1950. Printre cei mai importanți membri din acest grup, recomandați pentru a fi folosiți ca informatori de către Biroul Inspecției, erau: Alexandru Popa, Vasile Pușcașu, Constantin Bogos, Vasile Andronache și Mihai Livinschi. Aceștia se vor alătura grupului rezident de la Gherla și vor constitui nucleul reeducării din acest centru.

Înainte de începerea acțiunii, la ordinele Securității vor avea loc o serie de schimbări în dispozitivul penitenciarului: ofițerul politic Iacob va fi înlocuit cu Gheorghe Sucigan, în cali-

SOARTA UNUI CRIMINAL

Procesul lui Eugen Țurcanu și a grupului de tortionari pe care l-a condus a avut loc în perioada septembrie - noiembrie 1954, iar completul de judecată a fost condus de Alexandru Petrescu, cel care prezidase și la procesele lui Iuliu Maniu și ale sabotajilor de la Canal. Actul de acuzare, formulat de procurorul military, susținea că

activitățile acuzaților erau urmare a unei inițiative a lui Horia Sima, pentru a acredita în țările imperialiste ideea că se urmărea exterminarea și maltratarea deținuților în pușcăriile comuniste, pentru a compromite regimul și guvernul român. Despre Țurcanu se susținea că în 1945 a devenit șeful Frăției de Cruce Câmpulung, apoi ar fi înființat organizația „Tineretul Național Liberal Creștin”, iar mai târziu s-ar fi înscris în UTC. Actul de acuzare recunoaște morțile unor deținuți, cum ar fi Corneliu

Niță, Eugen Gavrilescu, Gheorghe Șerban și Gheorghe Vătășoiu, dar și a lui Bogdanovici, „care fusese supus unui regim de exterminare din cele mai groaznice”.

Implicarea autorităților vremii în bestialitățile de la Pitești a fost recunoscut de regimul comunist indirect și cu jumătăți de măsură prin condamnarea, în anul 1957, la pedepse cu închisoarea a unor responsabili mărunți, de la nivelul închisorii de la Pitești (inclusiv a directorului închisorii).

Prin sentința din 10 noiembrie 1954, Țurcanu, împreună cu majoritatea membrilor grupului acestuia, au fost condamnați la moarte. Țurcanu a fost executat prin împușcare la 17 decembrie 1954, iar decesul a fost înregistrat la Sfatul Popular al comunei Jilava la 5 OCTOMBRIE 1962.

tate de șef al Biroului Operativ, și Constantin Pruteanu, ca ajutor al său. Ulterior, Pruteanu va fi înlocuit cu Constantin Avădani. La rândul său, directorul Lazăr este înlocuit cu căpitanul Constantin Gheorghiu. Deși brutal cu deținuții, pe care îi bătea personal, Lazăr s-a opus reeducării violente, cerându-i lui Tudor Sepeanu ordin scris cu privire la această inițiativă, acesta constituind motivul înlocuirii sale. În timp, cu ajutorul reeducaților de la Pitești și a grupului informatorilor locali, Biroul Inspecției a reușit să constituie puternica rețea informativă necesară începutului demascărilor, care controla toate pozițiile cheie ale închisorii, de la conducerea atelierelor până la echipa sanitară. La sfârșitul lunii septembrie 1950, Sucigan s-a întors de la București cu ordinul începerii demascărilor. Dispozitivul de reeducare fusese testat deja în camera de izolare 96, victimele fiind Ion Bo-

locan și Virgil Finghiș. Procedura era identică cu cea de la Pitești, liderii rețelei informative selectau și grupau pe camere deținuții care urmau să treacă prin procedură, respectiv informatorii care urmau să se infiltreze printre aceștia. La ordinul Biroului Inspecției, gardienii făceau mutările necesare. În perioada următoare, în camerele de detenție se crea o atmosferă pro-legionară, susținută de informatorii, propice întăririi relațiilor dintre deținuți.

Urma apoi șocul: legionarilor li se cerea să-și facă demascarea. Cei care refuzau erau bătuți și torturați până cedau. Medicul Viorel Bărbos și sanitarul Vasile Mocodeanu, ajutați de deținuții din echipa sanitară, erau singurii cărora li se permitea contactul cu demascații, pentru tratarea rănilor. Internările se făceau numai cu avizul Biroului Inspecției. Demascările erau redactate în fața șefilor de comitete, pe

bucăți de săpun sau hârtie de sac, erau corectate de ofițerii Biroului, și doar apoi scrise pe hârtie albă și transmise la București. Demascările care nu se verificau pe teren, în urma descinderii Securității, erau retrimise în închisoare, pentru validare.

Torturile erau variate: deținuții erau obligați să stea în poziții incomode – „de gândire” - perioade îndelungate, uneori zile la rând; de exemplu, în picioare cu brațele întinse, erau forțați să mănânce mâncarea fierbinte, fără lingură, li se dădea să bea doar apă cu sare sau erau obligați să mănânce fecale sau vomă și să bea urină. Vara erau ținuți în picioare zile întregi, cu ochelari la ochi, îmbrăcați cu toate hainele și încărcăți cu bagaje ca să transpire, fără să primească apă; erau obligați să „sufle în bec ca să-l stingă”, mascați și obligați să danseze pentru a fi batjocoriți. De exemplu, Chirică Gabor descrie torturile la care a fost supus:

„După bătaia pe care am descris-o, am fost scos într-o zi în mijlocul camerei cu încă doi deținuți, care erau vopsiți pe față cu pastă de dinți și cremă de ghețe...”

... Am fost obligați să ne sărutăm reciproc în fund, după aceasta m-au forțat să-mi bag degetul în fund și apoi să-l sug. După aceasta, timp de două săptămâni am fost obligat să fac în fiecare seară și dimineață lungi și istovitoare exerciții fizice, ca fandări, culcări și să mă dau peste cap pe ciment, în cameră. Un alt mijloc de tortură la care am fost supus era acela de a sta dezbrăcat numai în cămașă pe cimentul ud, trebuind să mă uit totodată la becul ce ardea în tavan. În timpul acestor poziții chinuitoare, nu eram lăsați să mâncăm decât tot așa, fie într-un picior, fie cu mâinile ridicate în sus. Cine își schimba poziția era bătut. Într-o zi am fost dus la closet și obligat să-l curăț cu mâinile, ca apoi[,] fără sa-mi dea voie să mă spăl, m-au pus să-mi mănânc pâinea. [...] În acest timp, colectivul lor a împletit din sfoara ce o aveam la opinci o frânghie și au spus că mă spânzură de țeava caloriferului. În urma acestei întâmplări am fost lăsat să stau iar cam o săptămână în poziții chinuitoare, ca după aceea să începă iar bătaia. Bătaia asupra mea dura în general atât cât putea să reziste, organismul, adică până când leșinam sau începea sângele să-mi curgă.”

— Chirică Gabor, Proces-Verbal de interogatoriu (I), 11/04/1952, în Memorialul ororii, pag. 13

„După 5-6 luni de la venirea studenților de la Pitești la Gherla, în care timp se continuaseră demascările și munca în ateliere, au mai fost aduse aici și alte categorii de deținuți, cu diferite condamnări și muncitori specializați într-o anumită meserie (Am mai spus că tot ce se lucra în atelierele din Gherla: tâmplărie, mecanică, vopsitorie, nasturi etc. era pentru armata sovietică. Munca era condusă de biroul organizatoric, al cărui șef era Țurcanu). Într-o bună zi, pe la începutul verii anului 1952, fiind singur în cameră, am fost chemat la frizerie de către Măgirescu, care făcea pe frizerul; acolo, aflându-ne numai noi doi, mi-a destăinuit că

Țurcanu și colaboratorii lui cei mai apropiați: Popa Țanu, Martinus, Livinschi, Caba, Dumitrescu, Pop, Popescu Aristide, Pătrăscanu, Lică Păvăloaia, și ceilalți au plecat din Gherla. La întrebarea mea, dacă-i vor pune în libertate, mi-a spus că nu știa nimic.

Plecarea lui Țurcanu și a colaboratorilor lui a fost pentru noi, cei trecuți prin demascări, o zi mare, pe care nu o vom uita niciodată. Majoritatea, mai ales cei ce lucrau în ateliere, au fost convinși că demascarea, așa cum se făcuse până atunci, nu se va mai repeta. De aceea am și simțit o mare ușurare sufletească.

Unii dintre noi credeau că respec-

tivii au fost duși la București și răsplătiți pentru „munca” depusă. Mai precis însă, nu stia nimeni ce se întâmplase cu ei. După aceea, s-a zvonit că fuseseră luați noaptea, cu o dubă.

Unii, cei din comitetele de tortură de la Pitești ca: Măgirescu (legionar), Titus Leonida, Diaca și Dobre (nelegionari), deși colaboratori apropiați ai lui Țurcanu, n-au plecat, fapt care i-a derutat pe mulți, mai ales că aceștia, probabil, nu comiseseră crime.

Ce se întâmplase cu Țurcanu și colaboratorii lui s-a auzit abia la Aiud, în 1956”.

Dumitru Bordeianu - Mărturisiri din mlaștina disperării

„Această închisoare se află în orașul cu același nume așezat pe Someșul Mic, la Sud de Dej. Datorită acestui loc de tortură, orașul și-a câpătat o faimă proastă. Nu există om în România care să nu fi auzit de Gherla. Acei care au avut nefericirea să cunoască infernul de acolo, îl văd în permanență pe Goiciu. Numai numele e de om, restul de fiară, animal feroce, ce nu știa decât să bată, să înjure și iar să bată. Faima îi era cunoscută înainte de a sosi aici. Închisoarea Galați l-a cunoscut în desfășurarea lui demențială. Această brută, Goiciu Petre, a fost mutat aici în anul 1952. Înaintea lui trecuse să facă puțină ordine Cseller, o altă figură sinistră, de care s-a amintit în legătură cu torturile de la Pitești din timpul reeducării și care s-a sinucis după înlocuirea celor vinovați de crimele de acolo, cu alții la fel de feroși”.

Cicerone Ionițoiu

Camera de detenție 99 era locul central al demascărilor (echivalentul camerei 4 spital de la Pitești), iar comitete de reeducare erau în mai multe camere pe tot etajul. Pe 30 august 1951 a ajuns la Gherla un grup de 180 de deținuți coordonați de Eugen Țurcanu, fiind încarcerați în camerele 103-106. În timp, o bună parte vor fi integrați în rețeaua informativă a închisorii și în dispozitivele de reeducare. Aceștia veneau totuși dintr-un loc în care demascările fuseseră deconspirate, iar acest lucru, împreună cu alte probleme, precum decesele din dispozitiv, a dus la ordonarea - de către Avădani - sistării demascărilor. Acestea nu au fost însă stopate, ci doar ritmul lor încetinit. În urma acestei decizii, Țurcanu a conceput un Plan de diversiune și reeducare a deținuților din penitenciarul Gherla, în scopul continuării activității de reeducare pe cale nonviolentă. Planul

era conceput în trei faze:

- prima fază presupunea favorizarea organizării unui grup legionar în închisoare, urmărind creșterea moralului acestuia, iar în paralel crearea unui grup de reeducare care avea rolul de a agita problema organizării legionare.
- a doua fază prevedea demascarea organizației într-o adunare publică, izolarea vârfurilor acestora și prelucrarea acestora. Prelucrarea consta în venirea reeducaților în fața vârfurilor legionare cu care au activat în prima fază, cu scopul de a-i determina să participe la cea de-a treia.
- a treia fază prevedea activitățile de reeducare și presupunea citirea de cărți cu conținut marxist și organizarea de conferințe. Planul a fost stopat în decembrie 1951, când se afla la începutul celei de-a treia faze. Reeducarea de tip Pitești din închisoarea Gherla a continuat până în fe-

bruarie 1952, când au fost desființate ultimele camere de izolare; prin dispozitivul de reeducare au trecut între 500 și 1000 de deținuți. Violențele s-au soldat cu aproximativ 20 de morți.

BIBLIOGRAFIE

- Stănescu, Mircea (2010). Reeducarea în România comunistă
- Dumitru Bordeianu - Mărturisiri din mlaștina disperării. Cele văzute, trăite și suferite la Pitești și Gherla, Editura Gama, 1995.
- Alin Mureșan - Pitești. Cronica unei sinucideri asistate, Ediția a II-a, Editura Polirom, Iași, 2010.
- Dumitru Lăcătușu, Alin Mureșan - Casa Terorii. Documente privind penitenciarul Pitești(1947-1977), Editura Polirom, Iași, 2009.
- Wikipedia
- <http://www.fericiticeiprisoniti.net/gherla>

TÂRGȘOR

Inchisoarea îngerilor

„Își scosese pistolul din buzunar[,] și astfel[,] cu pistolul într-o mână și cu ciomagul în cealaltă[,] lovea nebunește. Gardienii îl imitau cu docilitate. (...) Ca să nu-și murdărească cizmele[,] gardienii săreau de pe un deținut pe altul și au tot lovit până au obosit.”

In 1948, închisoarea din Târgșor devine loc de detenție pentru elevi, fie legionari, fie din alte organizații considerate subversive de către regimul comunist. Anterior fusese închisoare militară din 1882.

Închisoarea era împărțită în două secții, una fiind rezervată elevilor, cealaltă polițiștilor și foștilor membrii ai Siguranței. În prima secție, încarcerării aveau, în medie 16-20 de ani. Inițial, regimul era relativ lejer: primirea pachetelor (inclusiv a cărților) era permisă, deținuții puteau primi bani iar o dată pe lună un gardian întocmea liste cu cumpărături, mâncarea era la un nivel acceptabil iar personalul închisorii, în frunte cu directorul

Spirea Dumitrescu, făcea tot ce era cu putință pentru protejarea deținuților. După schimbarea destinației închisorii, aici se construiește un atelier de țesătorie, în vederea creării unui cadru de reeducare prin muncă, cât despre îndoctrinare, directorul și directorul adjunct organizau ședințe de reeducare la care se țineau prelegeri despre diferite capitole din operele lui Marx și Engels. În timp însă, situația va degenera, cel puțin din punct de vedere al regimului carceral ajungând

la nivelul celorlalte închisori de deținuți politici din țară.

În august 1949 sosește de la Suceava un grup de aproximativ 100 de deținuți din care peste jumătate erau aderenți la reeducare. Aceștia înființează un Comitet de conducere a reeducării, și inițiază contactul cu administrație închisorii pentru a obține sprijinul acesteia și represalii împotriva opozanților. Până în martie 1950, aceștia vor ajunge să controleze toate punctele cheie din închisoare, de

„Prin «reeducare» se urmărea de-personalizarea tineretului, elevii și studenții erau obligați să se «autodemaște», adică să spună tot ce n-au spus până acum la anchete, o adevărată autoterfelire, autodesființare ca și când ar fi propriul său adversar. Următoarea fază era distrugerea modului de viață tradițional, trăit în normalitate, prin renunțarea la religie, la părinți, frați, prieteni, iubită, toți

cei dragi pe care trebuia să-i discrediteze, să-i batjocorească, să-i terfelească, să-i pună la stâlpul infamiei, adică să-i «demaște». Erau nevoiți să inventeze demascări hilare, că a trăit cu sora lui, că tatăl său a fost un curvar etc. În faza a doua, cel care trecea demascarea trebuia el însuși să devină tortionar și să-și schingiuiască tovarășii de suferință pentru a-i „reeduca” după același tipar și în felul acesta, el

devenea «om nou» în concepția comunistă. Astfel ființa omenească era doborâtă într-o înjosire morală fără precedent în istoria omenirii. Se urmărea identificarea victimei cu agresorul pentru a obține o mutație psihologică. Prin tortură trebuia să-și însușească reflexe pavloviene”, relatează Victor Roșca, un alt fost deținut al închisorii, în volumul „Experimentul Târgșor”.

Virgil Maxim, unul dintre „vet-eranii” închiși la Târgșor, arestat pe când era elev de clasa a XII-a, povestește un astfel de episod în memoriile sale, „Imn pentru crucea purtată”. „Toamna lui 1949 prevestea furtună, Nicolski et comp. voiau să cunoască pe viu rezultatul reeducării la Târgșor și își anunțaseră vizita. S-au luat măsuri rapide și severe. Cei socotiți capi ai fiecărui grup, au fost izolați și li s-a aplicat un regim sever: alimentație proastă, fără scoatere la aer, ferestre oblonite, percheziții în cameră zilnice. La puține zile a venit Nicolski. I-a vizitat întâi pe copiii rămași în curtea atelierelor. (...) Pe noi ne-a privit din ușă, fără să întrebe pe nimeni, nimic. Ne-a aruncat la plecare o privire moartă, nepăsătoare. Peste câteva zile a fost izolat Dumitru

Stamu, din grupul tulcenilor, macedonean de 14-15 anișori. Ne-a povestit cum a decurs vizita lui Nicolski. Copiii fuseseră scoși în careu și Nicolski a trecut în revistă această floare a sufletului românesc. Avea o mină sadică. În fața celor mai tineri, l-a întrebat mirat pe Ionel Ladea (cel mai mic dintre deținuții de la Târgșor, fiul sculptorului Romulus Ladea, din Cluj – n.r.): - Câți ani ai tu? - Am împlinit 12 ani și de un an fac politică, a răspuns micuțul Ionel, fără să clipească, țintuindu-l pe Nicolski. Cazul lui era următorul: un ofițer de securitate încerca să intre în grațiile doamnei Ladea, mama lui Ionel. Dar demnitatea morală a doamnei era mai presus de închipuirile prostului cu caschetă și cizme ofițerești. Securistul și-a închipuit că prin șantaj și-ar

putea atinge scopul; i-a arestat copilul, așteptând ca doamna să-i cadă la picioare. Ceea ce nu s-a întâmplat. Drept răzbunare, l-a implicat pe Ionel în grupul celor arestați din liceu pentru atitudine anticomunistă. La anchetă, Ionel s-a purtat mai presus de orice critică; a urmat condamnarea și trimiterea la Târgșor. Ce s-o fi petrecut în sufleul lui Nicolski, numai Dumnezeu știe. - Și tu faci politică, bă? l-a întrebat apoi pe Dumitru Stamu. - Da, fac politica dragostei de neam, în țara mea”.

reeducarea nu a luat forme violente, din mai multe motive: elevii nu erau considerați ca deținători a mari secrete, acțiunea nu a fost sprijinită la început de către administrație iar după schimbarea acesteia, structura închisorii (erau trei camere de detenție - dormitoare - care comunicau unele cu altele) nu permitea izolarea necesară „șocului”.

NOTE BIBLIOGRAFICE

- Stănescu, Mircea (2010). Reeducarea în România comunistă. Vol. I. București, Romania: Editura Polirom.
- Stănescu, Mircea (2010). Reeducarea în România comunistă. Vol. II. București, Romania: Editura Polirom.
- Stănescu, Mircea (2010). Reeducarea în România comunistă. Vol. III. București, Romania: Editura Polirom.
- Mureșan, Alin (2010). Pitești. Cronica unei sinucideri asistate. Ediția a II-a. București, Romania: Editura Polirom.

la ateliere și birouri până la magazin, bucătărie, respectiv primirea și distribuirea pachetelor. Închisorii i se repartizează și un educator politic, rol deținut pe rând de Iancu Burada, respectiv Dumitru Antonescu.

Aderența la reeducare era opțională, dar venea cu o serie de avantaje, în timp ce opozații erau reprimații, fie prin trimiterea la izolare, fie prin eliminarea din pozițiile privilegiate.

Se înființează detașamentul 23 August, care conținea aderenții la reeducare, echivalentul ODCC-ului de la Suceava, care va număra în timp între 70 și 120 de deținuți. Activitățile reeducative se limitau la citirea articolelor din Scânteia sau a unor capitole din opere de orientare progresistă.

În iulie-august 1950, în urma unei inspecții a unor ofițeri superiori din Securitate și Ministerul de Interne, directorul Dumitrescu este înlocuit cu căpitanul Valeriu Negulescu, caracterizat ca “o bestie cumplită”. Secția rezervată polițiștilor și Siguranței se mută la închisoarea Făgăraș, în locul ei fiind mutați o parte din deținuții elevi iar condițiile se înrăutățesc. Cărțile și bunurile personale au fost confiscate; pentru a preveni evadările,

au fost predate paltoanele, cojoacele și mănușile; ieșirile la aer au fost sistate, calitatea hranei a scăzut iar pachetele au fost interzise. Regimul instaurat de noul comandant nu făcea distincție între aderenții la reeducare și opozații ei. Au început și bătăile, odată cu Negulescu sosind și noi gardieni, instruiți în școala Jilavei.

Un astfel de exemplu este dat după evadarea lui Ion Lupeș, în noiembrie 1950, când directorul și gardienii i-au bătut violent pe deținuți:

„Își scosese pistolul din buzunar[,] și astfel[,] cu pistolul într-o mână și cu ciomagul în cealaltă[,] lovea nebunește. Gardienii îl imitau cu docilitate. (...) Ca să nu-și murdărească cizmele[,] gardienii săreau de pe un deținut pe altul și au tot lovit până au obosit.”

- Gheorghe Andreica, Târgșoru Nou, pag. 206

Între octombrie și 20 decembrie 1950, închisoarea se va elibera. O parte din deținuți va fi trimisă la Canal, o parte la Gherla, unde vor fi trecuți prin reeducare, iar o parte vor fi eliberați. Spre diferență de Pitești, la Târgșor

CANALUL DUNĂRE - MAREA NEAGRĂ

Deși la Canal s-a avut în vedere mai degrabă reeducarea prin muncă decât cea prin violență, cele două au coabitat, iar în condițiile regimului dur de detenție instaurat, destinația finală a deținuților o constituiau gropile comune.

Lucrările la Canalul Dunăre-Marea Neagră au început în vara anului 1949, pe traseul urmat de Valea Neagră, ce traversa Dobrogea de la Est la Vest. La originea construcției Canalului se află solicitarea adresată de Stalin lui Gheorghe Gheorghiu-Dej în 1948, iar scopul acestuia era unul economic doar în plan secundar. Întâi de toate, Canalul Dunăre-Marea Neagră a fost un proiect de inginerie socială, care viza construirea de noi cadre politice și tehnice. Regimul comunist de la București nu își permitea finanțarea unui asemenea proiect, decizia construirii lui a fost una strict politică și urmarea, pe de o parte, dezvoltarea unui laborator în care să fie creat Omul Nou, construit după chipul și asemănarea doctrinei Marxist-Leninistă.

Pe de altă parte, se urmărea lichidarea vechilor elite sociale și politice prin folosirea deținuților politici la munca forțată, instaurarea unui regim de exterminare și continuarea procesului de reeducare din închisori. Deși la Canal s-a avut în vedere mai degrabă reeducarea prin muncă decât cea prin violență, cele două au coabitat, iar în condițiile regimului dur de detenție instaurat, destinația finală a deținuților o constituiau gropile comune.

Pe traseul Canalului au fost înființate 12 lagăre de muncă: Cernavodă (Columbia), Kilometrul 4, Kilometrul 23, Kilometrul

31, Poarta Albă, Galeș, 9 Culme, Peninsula, Năvodari, Midia, Constanța (Stadion) și Eforie Nord. Lagărul Poarta Albă era centrul de repartizare a deținuților spre celelalte lagăre, fiind situat aproximativ la jumătatea distanței dintre Dunăre și Marea Neagră. În general, la Poarta Albă rămăneau cei cu condamnări sub 5 ani, iar cei cu condamnări între 5 și 10 ani erau trimiși la Peninsula.

Lagărul Peninsula, înființat în iunie 1950, se afla între Poarta Albă și Ovidiu, la aproximativ 12 kilometri de Poarta Albă, pe malul Lacului Siutghiol, vizavi de Mamaia. Lagărul era compus dintr-o adunătură de barăci-tip, construite din paie, tencuite la exterior și acoperite cu carton smolit, în forma literei „H” (erau numite „hașuri”); extremitățile reprezentau dormitoarele brigăzilor, iar transversala, situată lângă ușa, conținea spălătoarele. Se dormea pe priciuri din

lemn de brad, acoperite cu saltele de paie. Capacitatea maximă a lagărului era de 5000 de deținuți. De-a lungul existenței lagărului, la conducerea sa s-au succedat mai mulți comandanți: locotenentul Ion Ghinea, întâiul comandant, succedat de Dobrescu - noiembrie 1950, Ilie Zamfirescu - martie 1951, Ștefan Georgescu - mai 1951, Mihăilescu - noiembrie 1951, Tiberiu Lazăr, fostul comandant de la închisoarea Gherla - februarie/martie 1952, Petre Burghişan - noiembrie 1952, respectiv Eugen Cornățeanu - iulie 1953. Condițiile de detenție erau deosebit de dure. În general, deșteptarea era la ora 5:00, iar munca începea la 6:00 sau 7:00, în funcție de distanța până la șantier. Pauza de masă era de o jumătate de oră, iar munca se continua până la orele 15:30. Hrana varia în funcție de perioadă. Dimineața se primea o zeamă de orz prăjit („cafeaua”) și 250 de grame de pâine, neagră, veche și tare. La prânz

Conform documentelor din Fondul Procuratura Regională Constanța, care se referă la deținuți ce lucrau pe șantier (în perioada delimitată majoritatea au constituit-o deținuți politici), numărul acestora în perioada 1949-1955 a variat în felul următor:

1949: 6.400 (1 septembrie), 7.721 (1 octombrie), respectiv 6.422 (30 octombrie).

1950: 5.382 (30 iunie), 5.772 (30 Iulie), 6400 (30 august), respectiv 7.721 (30 septembrie).

1951: 15.000 (6 iunie) și 15.609 (1 septembrie).

1952: 11.552 (februarie), 14.809 (martie), 14.919 (aprilie), 17.150 (mai), 17.837 (iulie), 22.442 (august), respectiv 20.768 (septembrie).

1953: 20.193 (aprilie), 17.014 (iunie) și 14.244 (iulie).

Plasarea lagărelor de muncă forțată la șantierul Canalului Dunăre-Marea Neagră

și seara, pe lângă sfertul de pâine, se mai dădea o gamelă de arpacăș sau o ciorbă de zarzavaturi, murate ori dulci. Mâncarea era atât de puțin consistentă, încât unii deținuți își completau necesarul de calorii cu șerpi prinși pe șantier.

În paralel, se lucra la terasarea terenului pentru calea ferată și șoseaua care aveau să flancheze Canalul. Norma unui deținut era de 3m³ de pământ pe zi, care trebuia: săpat, încărcat în vagonet, transportat, basculat și nivelat pe taluz. Deținuții transferați de la Pitești în mai 1950 lucrau la săpatul și transportul pământului pietros în vagonete de 150Kg, pe o distanță de 100 de metri. Norma era de 3.5m³ pe zi - pentru a fi îndeplinită erau necesare până la 40 de roabe - de 3-4 ori mai mare decât cea pentru muncitorii liberi. Cei care nu reușeau să îndeplinească norma erau persecutați prin diferite metode, de la reducerea rației de mâncare, atribuirea de munci suplimentare după program, interzicerea corespondenței cu familia sau chiar carceră. La sfârșitul lunii iulie 1950 se înființează brigăzile disciplinare (brigăzile 13 și 14), inițial formate din reeducați de la Pitești, în frunte cu Iosif Steier și Coloman Fuchs. În cadrul acestor brigăzi a fost inițiată demascarea la Canal. Astfel, deținuții transferați de la Gherla și Pitești, dar care nu erau considerați suficient reeducați, sau deținuții „recalcitrați” din lagăr erau transferați la barăcile 13 și 14, unde erau bătuți și

torturați pentru a-și face demascarea. Una din cele mai violente manifestări a avut loc în noaptea de 21 iunie 1951 (numită ulterior de deținuți Noaptea Sfântului Bartolomeu) când 14-15 deținuți au fost brutal bătuți în baraca brigăzii 14 de către pontatori și brigadieri reeducați precum Maximilian Sobolevski, Constantin Sofronie, Pompiliu Lie, Ion Lupașcu, Simion Enăchescu, Ion Bogdănescu și alții.

În lagăr se practica contrabanda cu medicamente, care erau confiscate din pachetele deținuților și apoi vândute înapoi celor disperăți la bursa neagră. Metode de umilire, precum stălpul infamiei, erau aplicate celor care încercau să evadeze și uneori celor care refuzau să iasă la muncă. S-au înregistrat cazuri în care soldați însărcinați cu paza încenau evadări și împușcau deținuții fără somație.

O astfel de acțiune se solda cu 15 zile de permisie.

Unul din evenimentele care au influențat regimul de detenție de la Canal, dar și întregul proces de reeducare din penitenciarele din țară, a fost moartea doctorului Ion Simionescu la 12 iulie 1951. În vârstă de 67 de ani, torturat în repetate rânduri de către reeducați, bătut, înfometat și pus la muncile cele mai grele, acesta, sub pretextul de a se duce la closet, s-a îndreptat spre ieșirea din cordon, unde a fost împușcat de pază. În urma acestor fapte, deținuții Cicerone Ionițoiu

și Constantin Ionașcu au redactat o serie de misive pe care au reușit să le trimită în afara lagărului, de unde ajungeau în străinătate, inițial la radio Ankara, via portul Constanța. Munca forțată la Canal a fost încetată la 18 iulie 1953. Deținuții de la Peninsula au fost mutați la închisorile Aiud și Gherla. În lagăr au mai rămas deținuți politici, care lucrau la demontarea liniilor de vagonete și a barăcilor, respectiv la predarea construcțiilor neterminate către civili. Datorită condițiilor de muncă și detenție inumane, s-au înregistrat foarte multe decese.

În vara anului 1951, în spatele infirmeriei, în fiecare zi erau alinate în pielea goală patru-cinci cadavre. În iarna 1952-1953, în fiecare noapte, mureau patru-cinci deținuți. Investigațiile Asociației Foștilor Deținuți Politici din România (AFDPR) Constanța în registrele de decese ale localităților aflate de-a lungul Canalului indică un număr de 6355 de lucrători la canal decedați în perioada 1949-1953.

BIBLIOGRAFIE

<http://www.cuvantul-ortodox.ro>

Stănescu, Mircea (2010). Reeducarea în România comunistă. Vol. I. București, România: Editura Polirom.

Stănescu, Mircea (2010). Reeducarea în România comunistă. Vol. II. București, România: Editura Polirom.

Stănescu, Mircea (2010). Reeducarea în România comunistă. Vol. III. București, România: Editura Polirom.

În acest infern uniform și continuu sunt unele intervale care se cască în memorie ca adevărate „găuri negre” ale ororii. O asemenea „gaură neagră” a fost și Aiudul ultimilor ani de ani de detenție. Atunci, în timpul reeducării, aici s-a intrat cu cizma în sufletele oamenilor. Atunci au fost ucise vise și au fost împinse la sinucidere sute și mii de conștiințe.

Despre Aiud, Demostene Andronescu scrie simplu: „Totul a fost neomenește de cumplit. A fost cumplită Jilava. A fost cumplită Gherla lui Goiciu. A fost cumplit Aiudul pe vremea lui Dorobantu și Coler. Toate ororile trăite în aceste închisori în perioadele respective s-au estompat în amintire și apar ca o imensă pată neagră. Și totuși, în acest infern uniform și continuu sunt unele intervale care se cască în memorie ca adevărate „găuri negre” ale ororii. O asemenea „gaură neagră” a fost și Aiudul ultimilor ani de ani de detenție. Atunci, în timpul reeducării, aici s-a intrat cu cizma în sufletele oamenilor. Atunci au fost ucise vise și au fost împinse la sinucidere sute și mii de conștiințe. Cineva remarca, pe drept cuvânt, că, din acest punct de vedere, Aiudul acelor ani „este frate gemă cu Piteștiul”.

În reeducarea de la Aiud, pentru a fi înfrântă rezistența oamenilor, au fost întrebuițate cu mai mult rafinament și cu mai multă subtilitate poate, toate metodele experimentate cu un deceniu în urmă la Pitești. Deși agresiunile fizice nu au lipsit (rezistenților la reeducare li s-a aplicat un regim extrem de dur : înfometare, frig, izolări , lanțuri etc.), la bătaie nu s-a recurs. Și nu s-a recurs la bătaie nu pentru că ucigașii de suflete ar fi devenit , între timp, mai umani, ci din cu totul alte motive. La Pitești, toți subiecții asupra cărora s-a acționat erau tineri și toți proaspăt arestați. Deci, toți erau, din punct de vedere fizic, viguroși și rezistenți și, pentru a putea fi îngenunchiați mai ușor, era nevoie ca mai întâi să fie ruinați fizic. De aceea, la Pitești reeducarea a început prin

aplicarea torturii fizice neîntrerupte și, în câteva luni, chiar și cele mai robuste exemplare au fost transformate în epave. La Aiud situația era, din acest punct de vedere, cu totul alta. Nici unul dintre cei ce urmau să treacă prin reeducare nu mai era tânăr și, în plus, majoritatea dintre ei (afară de cei arestați în 1958-1959) aveau în urma lor ani grei de temniță. Așa că din punct de vedere fizic, toți erau la limita de jos a rezistenței. Apoi în Aiud nu s-a recurs la bătaie și pentru ca cei care au inițiat reeducarea voiau să dea acestei acțiuni un aspect legal și uman.

Reeducarea a început la Aiud, în primavara anului 1962. Ea a fost însă concepută și minuțios pregătită cu mult timp înainte. Noul commandant al penitenciarului, colonelul Crăciun a început cu reorganizarea deținuților pe celule.

Odată cu această nouă repartizare a deținuților în celule, pentru „locatarii” Aiudului începe o lungă perioadă critică, sugestiv denumită de cineva „perioada marii încremeniri”. De ce încremenire? Pentru că timp de aproape doi ani și jumătate, în Aiud , nu s-a mai mișcat nimic. Timp de aproape doi ani și jumătate oamenii au fost nevoiți să traiască în aceeași formație și acest lucru a avut urmări nefaste asupra stării lor de spirit, știut fiind că menținerea, timp îndelungat, între patru pereți, a doi sau mai mulți oameni, face conviețuirea de-a dreptul imposibilă. De altfel, acest

lucru se și urmărea: degradarea relațiilor dintre oameni și slăbirea rezistenței lor nervoase și prin aceasta și a rezistenței morale.

Odată cu noile repartizări în celule, direcția închisorii a instituit un regim extrem de sever.

Și toate acestea urmăreau slăbirea rezistenței fizice și sufletești a deținutului pentru ca atunci când i se va propune o alternativă să o accepte.

A doua perioadă pregătitoare a debutat pe neașteptate către sfârșitul anului 1960 și se caracterizează, spre deosebire de prima, printr-o continuă mișcare.

Dacă până atunci oamenii fuseseră obligați să stea în aceeași formație ani de-a rândul, începând de la această dată, sub diferite pretexte (vizita medicală, triere pentru trimiterea la muncă, etc.) componenta celulelor era schimbată periodic.

Fiecare deținut trebuia să cunoască pe cât mai mulți dintre camarazii lui de suferință și să fie, la rândul său, atunci când va fi cazul, cunoscut de către cât mai mulți dintre aceștia, pentru ca să aibă pe cine demasca și de către cine să fie demascat. Demostene Andronescu povestește că: „pe la sfârșitul anului 1961, s-a răspândit deodată vestea că a început reeducarea. Într-o bună dimineață, la puțin timp după răspândirea zvonului că reeducarea a început , ușa celulei noastre s-a deschis și unul din plutonierii aceia școliti și politicoși, despre care am pomenit deja că i-au

O altfel de reeducare:

AIUD

li s-a creat un regim special și au făcut, cu ofițerii politici, un fel de instructaj în legătură cu reeducarea.

Această primă tentativă de a atrage oamenii pe calea reeducării s-a soldat, pentru reeducatori cu rezultate modeste. De fapt, nici ei nu se așteptau la ceva spectaculos. Era doar începutul și era normal ca oamenii să fie reticenți. Aveau nevoie doar să atragă de partea lor câțiva oameni pe care să-i pregătească pentru a-i întrebuința în acțiunile viitoare. Și acest lucru le reușise.

Imediat după consumarea acestei prime faze, „rezistenților”, adică celor care refuzaserăm să ieșim la „Club”, ni s-a înăsprit regimul. Cei mai mulți dintre noi au fost izolați, fie în Zarca, fie pe anumite secții special amenajate pe celular. Din când în când, ofițerii politici sau doar subalternii lor mai treceau prin celulele noastre, întrebându-ne dacă nu cumva careva dintre noi s-a răzgândit și vrea să iasă la Club. Și de fiecare dată, mai capitula câte unul. Dar nu prin aceste metode au reușit cei care au condus reeducarea să frângă rezistența morală a celor care preferau să rămână în continuare în închisoare decât să iasă din ea pe brânci. Ei dispuneau, în momentul declanșării nefeastei lor acțiuni, de o „armă secretă” despre care nici unul dintre noi nu știam nimic. Reușiseră în prealabil să ne demoleze, fără ca noi să o știm, idoli.”

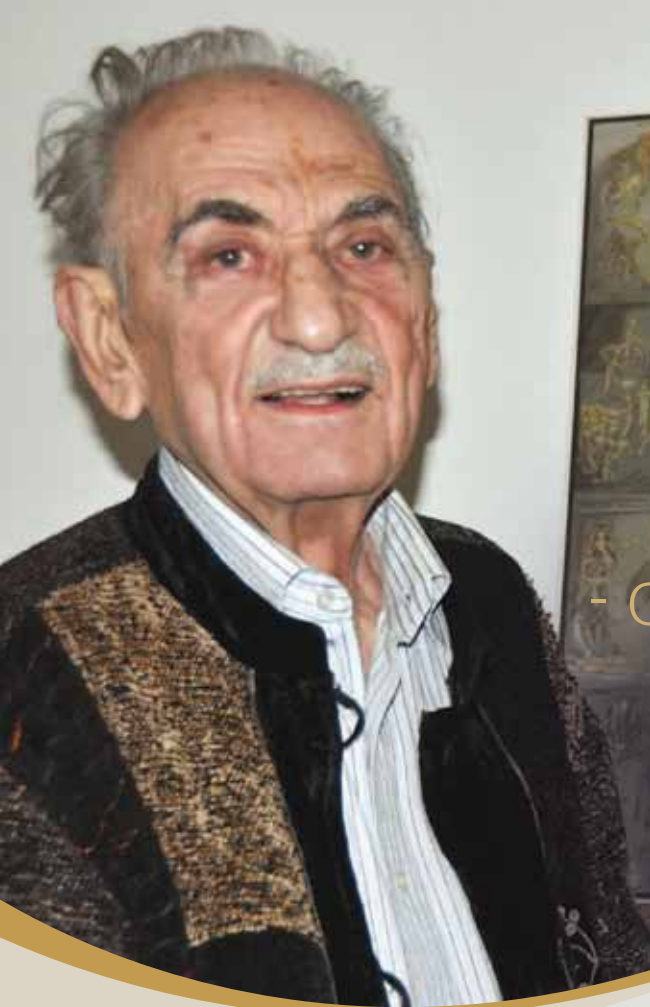
Și totuși, unii au rezistat până a final, plecând cu ultimele loturi de deținuți în 1964.

BIBLIOGRAFIE:

Demostene Andronescu - Reeducarea de la Aiud

dublat pe caralii de paza de pe coridoare, ne-a întrebat, oarecum stingher, care din noi vrea să meargă la club. Ne-am uitat nedumeriți unul la altul și toți întrebător la plutonier. Unul dintre noi a îndrăznit : „Cum adică la club ?” . „Ce, nu știți ?” a întrebat, prefacându-se mirat, plutonierul. „În închisoare au fost amenajate încăperi în care să vă puteți întâlni cu alți deținuți, din alte celule, să discutați între dumneavoastră, să jucați sau să citiți” . Tentația era mare. Majoritatea dintre noi eram oameni de carte, unii fuseserăm, chiar, cititori împătimiți și, iată că acum, după ce ani de zile nu mai vazuserăm slova tiparită, ni se oferea posibilitatea de a citi. M-am pomenit murmurând : „și nu ne duce pe noi în ispita”, căci stiam că așa începe căderea. Faci la început un compromis, aparent nevinovat, și apoi nu te mai poți opri. După ce a așteptat un timp, plutonierul ne-a recomandat sa ne gândim bine, căci se va întoarce peste 10 minute. Și pleacă spre altă celulă, lasând la a noastră ușă întredeschisă. După plecarea lui, unul dintre noi, Horia Gherman, s-a hotărât brusc : „Eu mă duc să vad despre ce este vorba. Nu am ce pierde. Dacă nu-mi

va conveni, voi cere sa fiu adus înapoi”. După cum îl cunoșteam eu (era orgolios, suporta greu detenția și nu prea își făcea scrupule când era vorba de interesele lui) eram sigur că nu se va mai întoarce din drum. Și nu m-am înșelat. Eu nu l-am mai întâlnit, însă am auzit despre el că a ajuns printre capii reeducării . Lui i s-a mai alăturat încă unul dintre noi și când a revenit plutonierul au plecat împreună cu alții, de prin alte celule, la așa-numitul club. Seara, înainte de închidere, au fost aduși înapoi. Ne-au relatat cu lux de amănunte cum a fost. Au fost duși împreună cu alți douăzeci, treizeci de deținuți, toți de pe celular, într-o încăpere special amenajată cu mese și bănci , situată într-o clădire alăturată și lăsați să discute în voie, fără să fie supravegheați. De citit nu s-a prea citit în acea prima zi, deși pe mese erau câteva broșuri de propagandă și de literatură comunistă. A doua zi, povestea s-a repetat. Cei doi au fost din nou luați și readuși seara. Și tot așa câteva zile. Până când, într-o seară , nu s-au mai întors. A venit un gardian, le-a luat bagajele și de atunci nu i-am mai văzut. Am aflat ulterior că au fost duși pe o altă secție, unde

TACHE RODAS

- omul care a trecut neînving
prin patru reeducări

Nu se știe câte persoane, trecând prin toate cele patru „reeducări”, Târgșor, Pitești, Gherla și Aiud, au rezistat la toate încercările. Rodas Tache a reușit. Este unul dintre puținii supraviețuitori ai reeducărilor. Iar azi e resemnat, împăcat cu sine și cu lumea și n-are niciun pic de ranchiună pentru călăii de atunci. Tache Rodas reprezintă una dintre dovezile miraculoase ale faptului că nici cea mai cruntă teroare nu poate învinge credința, nădejdea și dragostea.

O riginar din Drăgănești, Pruhova, Rodas s-a născut pe 14 noiembrie 1924 și a fost arestat prima dată pentru apartenență la Frățiile de Cruce în 1942, când era elev la Liceul Comercial „Spiru Haret” din Ploiești. Condamnat la cincisprezece ani de muncă silnică, a fost eliberat în aprilie 1944, prin decret și rearestat după doar patru luni. Plimbat prin mai multe închisori, a reușit să evadeze din lagărul de la Slobozia în septembrie 1945 și a fost reîncarcerat abia pe 17 mai 1948. Anchetat mai bine de un an, a fost condamnat de Tribunalul Militar Brașov la cinci ani de închisoare corecțională și a fost închis la Ploiești, Târgșor, Poarta Albă, Peninsula, Pitești, Gherla. Fiind elev, a fost trimis la Târgșor, unde a fost considerat periculos de autorități, motiv pentru care a fost izolat într-o cameră alături de alte vârfuri. La sfârșitul lunii octombrie a fost transferat la Canal, dar nu a stat aici decât până pe 9 februarie 1951. La Pitești a fost torturat începând cu 25 martie într-un lot alături de alți elevi sosiți în cursul anului 1951 în închisoare și câțiva studenți. Rodas a ajuns în Gherla pe 18 august 1951, unde și-a prevenit doi cunoscuți să nu vorbească cu nimeni despre activitatea lor din libertate și să se ferească de studenți, în ciuda avertismentelor pe care le primise în Pitești să păstreze secretul asupra acțiunii. Unul

din cei doi a vrut să verifice informația cu alt student, care i-a raportat totul lui Țurcanu. Timp de o săptămână, Rodas a fost torturat într-o celulă izolată. Desfigurat în urma bătăilor, a fost plimbat cu un sac pe cap prin mai multe camere, atunci când deținuții se întorceau de la munca din atelier, ca să le servească drept exemplu celor care ar fi încercat să deconspire acțiunea violentă. Rodas povestește că Țurcanu îl bătea de mai multe ori pe zi și nu îl lăsa să doarmă aproape deloc, astfel că nu își amintește toate chinurile la care a fost supus. În timp ce era bătut, un planton stătea de pază la ușa care era izolată fonic cu o saltea. A fost lovit în toate părțile corpului, buzele zdrobite îi atârnau și îi curgea sânge din nas din gură și din toate rănilor corpului; dus în această stare la baie, i-au vârat capul în vasul de la toaletă și au tras apa, considerând astfel că l-au spălat. A fost văzut în această stare de majoritatea deținuților din Gherla:

...era un ghemotoc. Un mușuroi acoperit cu preșuri murdare de sub care se prelingeau câteva șuvițe de sânge. Nu se distingeau nici un fel de formă a trupului omenesc [...]. „Mă numesc Rodas Tache. Mă găsesc în situația aceasta pentru că am spus bandiților din fabrică să se ferească de cei de la Pitești, pentru că toți sunt turnători.” Victima, care de-abia se mai ținea pe picioare, al cărei

chip nu se putea vedea din cauza unui sac mare de cânepă pus în cap, îngrozi pe toți cei ce o priveau. [...] Țurcanu îi spuse la un moment dat să-și scoată sacul de pe cap. Ceea ce văzură cei din jurul victimei îi înmărmuriră. Respectivul nu mai putea fi recunoscut, tot capul fiindu-i tumefiat de loviturile primite. După încetarea torturilor la Gherla, a fost scos la muncă în atelier de vopsitorie. Considerat nereeducat, nu a fost eliberat la termen, ci internat administrativ la Gherla alte douăsprezece luni. Pe 10 iulie 1954 a fost transferat la Securitatea Ploiești și cercetat pentru procesul Țurcanu, în care trebuia să joace rolul de martor al acușării. A refuzat să colaboreze cu anchetatorii, considerând că nu deținuții sunt cei care trebuie condamnați, astfel că s-a renunțat la implicarea sa în proces și a fost pedepsit prin reactivarea pedepsei din 1942, din care i s-a scăzut un an și patru luni. A fost eliberat pe 17 februarie 1956. Constantin Rodas nu a reușit să își termine studiile niciodată, fiind rearestat pe 14 mai 1958, în al doilea mare val de represiune. A fost condamnat la alți douăzeci de ani de muncă silnică și a fost închis la Ploiești, Jilava și Aiud. A refuzat și reeducarea de la Aiud, fiind izolat în Zarcă. După eliberarea din 1 august 1964, a lucrat în contabilitate, fiind permanent șicanat de Securitate.